

פרוטוקול מס' 269

מישלת ועדת העבודה ביום ד' י' באדר א' תשל"ו - 11 בפברואר 1976 בשעה 8.30

נ כ ח ו :

- חברי הוועדה:
- ש. ארבל-אלמוזלינו - היו"ד
 - א. אבטבי
 - י. ז. אמיר
 - מ. גז
 - פ. גרופר
 - ל. דיציאן
 - י. דדניצקי (יורדין)
 - מ. ורטמן
 - מ. כהן
 - ד. לוי
- מוזמנים:
- חבר-הכנסת פ. שינמן
 - מ. גלס
 - א. גורני
 - מד. טמיר
 - מר בלסטן
 - מר כפלאורי
 - משרד המשפטים -
 - משרד הבטחון -
 - משרד הבטחון -
 - המוסד לביטוח לאומי -
 - משרד העבודה -
- רכז מידע משפטי: א. בכר
- מזכיר הוועדה: מ. טולם
- רשמה: מ. הלנברג
- סדר היום:
1. חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), (תיקון מס' 11), תשל"ה-1975.
 2. חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), (תיקון), תשל"ו-1975 - הצעת חוק פרטית של חבר-הכנסת פ. שינמן.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אני פותחת את הישיבה.

חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום)
(תיקון מס' 11), תשל"ה-1975

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אני מברכת את האורחים שלנו, את מר גורני, היועץ המשפטי למערכת הבטחון, את מר גלס, שאנחנו רגילים לראותו בינינו, ואת מר סמיר.

בישיבתנו הקודמת בחוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), (תיקון מס' 11), תשל"ה-1975, כמעט סיימנו את הדיון בו, אחרי שהיו הצעות שהוספנו להצעת החוק.

נוחרו שתי נקודות שבהן לא הכרענו: התחולה לסעיף הדין באלמנה שנישאה והסעיף, שעקרונית החלטנו לכלול אותו בהצעת תיקון מס' 11, המתניחם להורים שכולים ואלמנות של חללים שנפלו לפני 1947. ביקשנו מאנשי משרד הבטחון וממר גלס שיביאו לפנינו נוסח מוצע.

מ. גלס: סעיף זה ייכלל בהצעת החוק שלפניכם, בסעיף 1 פסקה (1), הוא יהיה תיקון לסעיף ההגדרות של "שירות צבאי", בטופס הלבן.

א. גורני: ההצעה היא שבהגדרת "שירות צבאי" או "שירות", אחרי פסקה (ב) יבוא סעיף קטן (ג). בסעיף קטן (ב) מדובר על תקופה מיום 30 בנובמבר ואילך ובסעיף קטן (ג) מוצע שייאמר: לגבי התקופה שעד יום י"ז בכסלו תש"ח - 30 בנובמבר 1974, שירות פעיל ביחידה מאורגנת שלחמה בארץ-ישראל למען עצמאות ישראל.

משרד הבטחון, בתוקף הסמכויות המוענקות לאגף השיקום ולמשרד בתוקף התקציב, נהג במשך כל השנים להכיר, לפני משורת הדין, גם באלמנות ויתומים של חללי המחתבות, לח"י, אצ"ל וההגנה, כאשר החלל נפל בפעולה אשר היתה מוכה את המשפחה או את האלמנה לתגמולים, אם המקרה היה קורה אחרי 30 בנובמבר.

בשנים האחרונות הגיעו למערכת הבטחון מניות של בודדים ושל אנשי ציבור בבקשה לעגן מקרים אלה בחוק. הדברים נמשכו תקופה מסוימת, היו תגובות ושאלות של חברי כנסת ובקיץ 1975 החקבלה במשרד הבטחון החלטה עקרונית בעד תיקון החוק והפיכת ההסדה שהיה לפני משורת הדין, להסדר חוקי מלא. בעקבות החלטה זו במשרד הבטחון נוסחה הצעה להחלטה הממשלה, שהונחה על שולחן הממשלה, וביום 1 בפברואר 1976, אחרי שהסתיימו הבירורים התקציביים בין משרד הבטחון ובין משרד האוצר, בירורים שבידוע לכם אינם מן הקלים כיום, החליטה הממשלה לאשר את החלת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה גם על מי שנפל עקב שירות פעיל ביחידה מאורגנת שלחמה בארץ-ישראל למען עצמאות ישראל, וקבעה בהחלטה שהתחולה תהיה מיום אישור תיקון החוק בכנסת.

בהליכים הבגיליים של החקיקה מן הראוי היה להעביר החלטה זו למשרד המשפטים לניסוח הצעת חוק. הצעה זו, אילו היינו הולכים בדרך הרגילה, צריכה היתה לבוא לוועדת שרים לחקיקה, ואחרי האישור בוועדת השרים - לפרסום בחוברת הכחולה ואחר-כך לקריאה ראשונה בכנסת. זה תהליך שהיה נמשך חודשים רבים.

א. גורני:
 בשיתוף פעולה של כל הגורמים, שלא אמנה אותם כאן, ובראש וראשונה יושבת-ראש ועדת העבודה, נוצרה אפשרות לקצר את החליך הזה בגלל העובדה שועדת העבודה כבר מטפלת כיום בחיקונים לחוק משפחות חיילים שנספו במערכה, וקיים סעיף בחקנון, נדמה לי 94, אשר מאפשר לאשר תיקון כזה אם הוא נתקבל בוועדה בלי לעבור את כל ההליכים הנוספים אשר יחייבו פרסום בחוברת כחולה חדשה. עד כאן מה שנוגע להיסטוריה והסיבה כיצד קרה שאתם מתבקשים היום לאשר הצעת חוק שלא פורסמה בחוברת הכחולה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
 לדעתי, יש להביע הערכה לחברי ועדת העבודה שהחליטו למנוע הליכים ממושכים. רצינו שהמשפחות הנדונות תיכללנה בהצעת החוק שאנחנו דנים בה ולא ראינו בכך נושא חדש. אנחנו עושים זאת ברצון רב ומברכים את הממשלה ואת משרד הבטחון ומשרד המשפטים על הנכונות שגילו והסכימו שהנושא הנדון ייכלל בהצעת התיקון שלפנינו.

א. גורני:
 הנוסח המוצע הולך בעקבות נוסח דומה שנתקבל כבר בכנסת לפני פחות משנה, וכאשר יושבת ראש הוועדה הציגה את הנוסח ההוא בכנסת היא ציינה בדבריה שהיא שמחה שהוועדה והכנסת מתבקשים לאשר נוסח אחיד אשר איננו מפלה בין המחחרות השונות והוא מהווה, היה זה לפני כשנה, מעין חידוש מפני שבחוקי הנכים ובחוקים אחרים שנתקבלו סמוך לאחר קום המדינה היה נוסח אשר הזכיר פעולות של ההגנה ואחר-כך חייב את שר הבטחון או את השר הממונה לפרסם הכרזה ולציין בה איזה ארגונים נוספים מזכים בחגמולים ובזכויות שונות על-פי החוק. עמדה לפנינו השאלה אם ללכת בעקבות הנוסח הישן והעדפנו ללכת בעקבות הנוסח החדש, שנתקבל בחוק אחר ולא מחייב טיפול שונה, שהוא גם נוסח אחיד מבחינת הסגנון והשפה ולא מחייב הכרזה אלא מזכה מיד אותן משפחות ואלמנות בזכויות כאשר כל מה שהן צריכות להוכיח הוא שהבן נפל עקב שירות ביחידה מאורגנת, והכוונה היא גם לאצ"ל ולח"י. זה הנוסח שהוכן ואני מביין שהוא גם על דעת משרד המשפטים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: תודה למר גורני.

ב-11 ביוני 1975 קיבלנו את חוק שירות המדינה ביחס לחיילי הבריגדה, ויש בו נוסח כולל. אני שמחה שהממשלה החליטה ללכת גם במקרה שאנחנו דנים בו לפי נוסח כוללני, שנתקבל בזמנו על-ידי הוועדה.

מ. כהן: מה דינם של אלה שלחמו מחוץ לארץ-ישראל.

מ. גלס: היחידה שלהם לחמה בארץ-ישראל.

מ. כהן: יש אנשים אשר נפלו בפיצוץ השגרירות הבריטית ברומה ונפלו ברומה. האם החוק המוצע יחול עליהם? יש שנהרגו באריתריאה, היו עצורים, הוגלו לחוץ-לארץ ונפלו שם. האם הם מוכרים לצורך החוק הנדון?

א. גורני: אינני יכול לתת תשובה מוחלטת בלי לבדוק את העובדות בתיק.

א. גורני:
היתה לנו אפשרות ללכת לפי הנוסח הישן, המדבר על שירות בארגון ההגנה ושירות בכל פעולה מאורגנת נגד כנופיות ערביות וצבאות פולשים. זה הנוסח שבחזק הנכים. בכל הנוסחים שאני מעיין בהם מדובר על לחימה בארץ-ישראל למען עצמאות ישראל. אינני מציע לשנות את הנוסח המוצע היום וליצור נוסח שלישי שלא יתאים לא לנוסח הקודם ולא לנוסח המוצע.

מ. כהן:
לפי הנוסח המוצע אני מבין שלא חשוב היכן נפל האיש.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
זה מכוסה, כי מדובר על יחידה שלחמה בארץ-ישראל.

אני מבינה שאנחנו יכולים לאשר את הנוסח המוצע ללא התנגדות.

הנוסח המוצע כסעיף קטן (ג) נתקבל.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: ממתי תהיה התחולה?

מ. גלס:
לפי סעיף 19 נקבעה תקופה של שנה מיום הפרסום כדי להגיש את הבקשה, ואז התשלום הוא מיום הפרסום. אם תהיה הזנחה - התשלום יהיה מיום הגשת התביעה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: מה התחולה של סעיף 7?

מר טמיר: 1 באפריל 1976.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: במקום סעיף 7 שבכחול יבוא סעיף 7 שבלבן, החלפת סעיף 13. מהי המשכורת בדרגה ט"ו?

מר טמיר:
לענין שלנו, 60% מדרגה ט"ו הם 1334 לירות. כשיש שני ילדים - 1654 לירות; שלושה ילדים - 1974; וארבעה ילדים - 2295 לירות. לסכומים אלה מתווספים סכומי הגילום - 141 לירות לילד אחד; 282 לירות לשני ילדים; 423 לירות לשלושה ילדים; 564 לירות לארבעה ילדים ו-705 לירות לחמישה ילדים. כלומר, אלמנה שלה חמישה ילדים תקבל 3320 לירות.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: בהחלטות שלנו הגדלנו את השיעור מ-35% ל-54%, ומ-45 ל-60%. השאלה ממתי יחולו

התיקונים האלה?

מ. גלס: זה נאמר בסעיף 18 בלבן.

מר טמיר: מ-1 באפריל 1976.

ד. לוי: מדוע מ-1 באפריל 1976?

א. גורני: בגלל חוקי כספים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
הייתי רוצה להקדים את התאריך אלא שהדבר איננו ניתן, והנימוקים לכך סבירים. אנחנו מגדילים בצורה ניכרת את התשלומים, יש כאן כמעט הכפלה.

ד. לוי:
מה הסכום הגלובאלי שצריך יהיה לשלם אם יוחלט על תשלומים רטרואקטיביים?

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
בישיבה הקודמת קיבלנו סיכומים מאנשי האוצר. הם ביקשו שלא תהיה תחולה רטרואקטיבית, כי מדובר על הגדלה ניכרת של התגמול. אני מציעה שנאשר את התחולה מ-1 באפריל 1976.

מ. כהן:
מה פירוש "סמוך על שולחנה"? מה דינו של נער המגיע לגיל 18 ומתגייס לצה"ל, והוא עדיין סמוך על שולחנה.

מר סמיר:
מדובר על גיל עד 21 שנים, דהיינו, זה כולל את תקופת השירות הצבאי.

מ. כהן:
ומה הדין לגבי מי שמסיים את שירותו הצבאי בגיל 22?

מר סמיר:
גילו של יתום הועלה מ-18 ל-21 שנים.

מ. כהן:
רבים מן הנערים מסיימים את לימודיהם בבית-הספר התיכון בגיל 18 - 19, ולפיכך נמצא שכשנה במסגרת השירות הצבאי איננה נכללת במושג של "סמוך על שולחנה". בזמנו היה שירות צבאי של שנתיים וחצי ואילו עכשיו השירות הצבאי הוא של שוש שנים. כשם שנוספה חצי שנה לשירות הצבאי כך צריך להוסיף חצי שנה ל"סמוך על שולחנה".

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
אנחנו לא דנים עכשיו בתיקון הגיל. אנחנו מדברים על התגמול.

מ. כהן:
אני מביע משאלה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
המשאלה נשמעה ונחשוב עליה. אולי יש מקום לדבר על "עד גמר השירות הצבאי". יש תלמידים אשר ממשיכים ללמוד בעתודה האקדמאית, אם יוחלט בחיוב על הצעתך, יהיה צורך לקבוע סייגים. אולי יש מקום לחשוב על הנקודה הזאת בתיקונים הבאים. אולי אפשר למצוא נוסחה שתקיף את השירות הצבאי ולא תקפח חיילים אשר משרתים בזמן ואינם משתחררים בגיל 21.

התחולה המוצעת לגבי סעיף 7, מ-1 באפריל 1976 נחקבלה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
נעבור לשאלת ההורים השכולים.

מ. גלס:
סעיף 6, החלפת סעיף 12א דן באלמנה שנישאה והתוספות שלנו הן בסעיף (ג).

ל. דיציאן:

אני מציע שפסקה (2) תהיה (2)(א).
ובסעיף (2)(ב) יאמר: הבזירה בידי
האלמנה שבזמן נשואיה, בגיל מעל 45, לוותר על המענק כמפורט בסעיף
(2)(א) דלעיל ולהמשיך לקבל 80% מהתגמולים לפי סעיף 7(ב)(2). אני
מדבר על 80% ממה שמגיע לה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

בזמנו לא קיבלנו את עמדתו של חבר-
הכנסת דיציאן בנקודה זו.

ל. דיציאן:

אני מבקש להצביע.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

שמורה לך זכות הסתייגות.
צריך לזכור שאלמנה שיש עמה ילדים,
התגמול שהיא מקבלת הוא עבור ילדיה: הסברנו מה יכולות להיות ההשלכות
לגבי אלמנות אחרות, אם נקבל את הצעתו של חבר-הכנסת דיציאן. אמרנו
שלמדינה יש אחריות וחובה כלפי היתומים ולכן מוגדלים התגמולים עבורם,
כדי שהאם תוכל לגדלם ולקיימם בכבוד גם לאחר שנישאה בשנית.

אלמנה ללא ילדים, הנישאת בשנית, מקבלת
מענק נישואין. ולא רצוי להמשיך מצב שהיא תהיה תלויה במשרד הבטחון במה
שנוגע לעברה אלא אנתנו מבקשים שהיא תקים חיים חדשים ולצ' המשיך להיות
עם אלמנותה הקודמת.

א. אנטבי:

ומה אם הנישואין לא עלו יפה?

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

היא יכולה לחזור ולקבל את מה שקבלה
לפני שנישאה. לא נראה לי שיש מקום
להמשיך ולשלם לה תגמול לאחר שנישאה בשנית.

מ. כהן:

ידוע לנו שהליכי גירושין נמשכים לפעמים
שנים לא מעטות.

ל. דיציאן:

כל הדברים אשר נאמרו על-ידי יושב ראש
הוועדה צ'קלו על ידי. רצוני להביא לפני
חברי הוועדה את הנימוקים שלי אשר הניעו אותי להציע את הצעתי. אם שמחם
לב, אני מדבר על אלמנה שנישאה בשנית בהיותה מעל לגיל 45, שלעתים קרובות,
אם היו יתומים סמוכים על שולחנה הם כבר עזבו את הבית. אני מדברת על אשה
כזו שדרך כלל היא מסודרת, יש לה דירה והיא מחפשת לעצמה חיים חדשים.
בהצעתי זו יש למנוע תופעה שמאות או אלפי נשים חיות כידועות בצ'בור
רק מתוך שיקול שהן רוצות להמשיך ולקבל את התגמולים מצה"ל או מגורמים
אחרים. אני מבקש להדגיש שכל פעם שנדון בחדק המדבר על תגמולים מסוג זה
אני אחזור ואעלה שוב את הצעתי זו. צריך לזכור שמענק חד פעמי מתבזבז
ואילו תגמול נותן אפשרות לאשה לבנות חיים חדשים עם בסיס איתן. הייתי
מאד זהיר כשניסחתי את הצעתי ואני מדבר על 80% מן התגמול המגיע לה.

מ. גל:

כשמדובר בנושא זה אני משתדלת להיות
זהירה ביותר מפני שהעניין עדין ורגשי

וחלילה לנו לפגוע במישהו.

כל עוד האלמנה היא אלמנתו של מי שנפל,
היא בעיני דבר קדוש ומקודש שהכל מגיע לה. ברגע שהיא נישאת - היא חדלה
להיות בעיני אלמנת מלחמה. היא מחדשת אז את חיה מה גם שיש לה אפשרות
לחזור ולקבל את ההקצבה אם הנישואין השניים אינם עולים יפה.

מ. גז:

אני שואפת להגיע לכך שבמדינת ישראל
נלך בדרך שהלכה בה צרפת, אשר רואה בילדים
את "אישון העין", ומאז שהאב נמל ועד שהם מאבגרים ויכולים לחיות את
חיהם כמבוגרים, המדינה מכסה את הוצאותיהם. לדעתי, כל הכבוד למשרד
הבטחון אשר צעד בצעדי ענק בנושא זה לטובת הילדים.

כאשר מדובר על אלמנה שנישאה בשנית, אין
בפי כל נימוק אשר מצדיק להמשיך ולתת לה את ההקצבה. ברגע שהיא נישאת
בשניה היא מקבלת מענק גדול למדי ויש לה הזכות, במשך חמש שנים, לחזור
ולקבל את הקיצבה, אם נישואיה השניים לא עלו יפה. צר לי להעלות במוחי
מחשבה שנשים רואות בנישואין ענין של כדאיות.

מ. כהן:

אלמנות בגיל כזה מתחברות לגברים גרושים
או אלמנים שגם להם ילדים משלהם, ההוצאה
גדולה והאשה מעדיפה, כדי לא להפסיד את התגמול, להיות ידועה בציבור ולא
להינשא.

י. דרניצקי (יודין):

אינני מקבל את הצעתו של חבר-הכנסת דיציאן.
אני סבור שלא צריך למתוח יתר על המידה
את המשאבים של משרד הבטחון. לעומת זאת אני מציע שאלמנה הנישאת בשנית
בהיותה מצל לגיל מסויים; 40 או 45 שנים, תבוטל לגביה ההגבלה של חמש
שנים. אני חושב שבהצעה זו יש כדי למנוע לחץ מאשה שמא היא תפסיד את
התגמולים לאחר תאריך מסויים, יש בה כדי למנוע לחץ והיא יכולה לתרום
לאווירה שקטה בין הזוגות החדשים. בהצעה זו אין משום לחץ כספי על משרד
הבטחון, יש בה פתרון הומני לאשה הנמצאת במצוקה נפשית.

י. ז. אמיר:

אני מודה שהנימוקים אשר הועלו על-ידי
חבר-הכנסת דיציאן הם נימוקים בעלי חשיבות
שקשה להתעלם מהם. אני מודע לעובדה שאלמנות המבקשות להינשא בשנית שוקלות
את הצדדים השונים של מעשה כזה. מכיוון שמדובר בסוגיה עדינה ורגשית
ביותר אני מבקש שלא נחליט היום אלא נשקול את הנימוקים השונים בנושא זה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

בישיבה הקודמת שמענו נימוקים שונים
ועכבנו את האישור בגלל הסתייגותו של
חבר-הכנסת דיציאן.

א. אבטבי:

אני סבור שיש מקום לחשוב על נושא זה בכובד
ראש, ואני מסכים להצעתו של חבר-הכנסת
אמיר. בהצעתו של חבר-הכנסת דיציאן יש כדי למנוע את התופעה של ידועות
בציבור ללא נישואין. אם הצעתו של חבר-הכנסת דיציאן איננה מתקבלת, אולי
נוכל לקבל את הצעתו של חבר-הכנסת יודין. אני מבקש לדחות את ההצבעה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

אינני יכולה לדחות שוב את ההצבעה. למעשה
החלטנו בנושא זה. לחבר-הכנסת דיציאן
נשמרה זכות הסתייגות והיא שמורה לו.

מ. כהן:

נצביע בנושא זה בישיבתנו ביום שני.

ד. לוי:

ברוב המקרים, כאשר דנו בוועדה בנושאים
רגשיים מסוג זה שאנחנו דנים בו היום,
לא התחלקו חברי הוועדה לסיעותיהם.

ד. לוי:

חבר-הכנסת דיציאן העלה הצעה מסויימת
הראויה לשיקול. אי-אפשר לשלול מחבר
בוועדה להעלות רעיון. מדובר בחוק ואסור לנו לפסול שיקולים בקשר אלינו.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

בישיבתנו ביום ששי, שלא השתתפו בה
חברי-הכנסת אבטבי, דוד לוי ומאיר כהן
הועלו אותן נקודות, וצויין גם ענין הגיל. הסיכום שלנו, שנתקבל פה
אחד, היה שאנחנו פונים למשרד הבטחון שישקול את הנושא הזה לגבי אלמנה
שעליה מדבר חבר-הכנסת דיציאן, אבל לא במסגרת החוק שאנחנו דנים בו היום.
אנחנו מבקשים לדעת מה היקפה של הבעיה נמה ההשלכות אשר יכולות להיות
לקביעה כזו או אחרת. עדיין לא התעסקנו בנושא זה במידה מספקת. בישיבתנו
הקודמת אמרנו ששמורה לחבר-הכנסת דיציאן זכות הסתייגות וכי אנחנו מבקשים
ממשרד הבטחון שילמד את הסוגיה הזאת לקראת התיקונים הבאים. אני מבקשת
שלא נעכב את אישור הצעת החוק בגלל נקודה זו. חבר-הכנסת דיציאן יכול
גם להציע הצעה חוק פרטית.

מ. כהן:

חבר-הכנסת יודין העלה רעיון שיכול לשמש
בסיס להסכמה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

יש הצעה חוק פרטית של חבר-הכנסת שינמן
ביחס לאלמנות שבמסגרת הביטוח הלאומי,
מדוע נקפה אותן? כשמדובר על אלמנות עם ילדים, הענין הוא שונה. העלינו
את התגמולים בגלל הילדים, אבל אלמנה בגפה, האם היא מהווה עול על בעלה?
להיפך, היא מסייעת לו. אני מבקשת שנראה את התמונה בכללותה ולא רק את
הנקודה הצרה.

אשר להצעתו של חבר-הכנסת יודין. אני
מציעה שהיא תישקל על-ידי אנשי משרד הבטחון. אני מבקשת שלא נכניס עכשיו
תיקונים שלא דנו בהם.

אני חוזרת ומבקשת שאנשי משרד הבטחון
יתנו דעתם לסוגיה שהועלתה על-ידי חבר-הכנסת דיציאן וזו שהעלה היום
חבר-הכנסת יודין, לבטל את ההגבלה של חמש שנים כאשר מדובר באלמנות מעל
לגיל מסויים.

ל. דיציאן:

הסתייגותי נשמרת.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

נתונה לך זכות ההסתייגות.
אנשי משרד הבטחון ישקלו את הסוגיה הזאת
כדי להציע לנו הצעתם במסגרת התיקונים הבאים.

י. דרניצקי (יודין):

מכיוון שאני משוכנע שההצעה שלי איננה
מטילה עול כספי על משרד הבטחון, אם
יש קונסנסוס בין חברי הוועדה, מדוע לא נקבל אותה?

מ. גלס:

יש לכך השלכות על דיני הגימלאות. הנושא
איננו פשוט, הוא מורכב ומסובך. הענין
יבדק. יש תיקונים נוספים בדרך.

ד. לוי:

עלינו להביא בחשבון אותן אלמנות אשר אינן
מוכנות לשכוח את בחיד לבן, הן מעדיפות
לסבול ולגדל את הילדים בכוחות עצמן נוכח תמונתו של אביהם. יחד עם זאת,
יש ואשר כזו, בהגיעה לגיל 45, אחרי שהילדים הקימו בית לעצמם, מחליטה גם
היא לבנות את חייה מחדש ואז היא זכאית לפיצוי.

היא מקבלת מענק של 95 אלף לירות.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

מר דיציאן מציע שתהיה לה אפשרות לוותר על המענק.

ד. לוי:

אין אנחנו פוסלים עקרונית את הצעתו של חבר-הכנסת דיציאן. אנחנו מבקשים

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

שהצעתו תיבדק.

מדוע לא נמתין שבוע?

ד. לוי:

זה לא ענין של שבוע בלבד.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

אם כך, זו תהיה הסתייגות לא של חבר-הכנסת דיציאן בלבד.

ד. לוי:

אנחנו מבקשים התייעצות סיעתית.

ביום ששי נקודה זו תועמד להצבעה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון) תשל"ו-1975

נעבור לדון בהצעת חוק פרטית של חבר-הכנסת שיגמן - חוק הביטוח הלאומי (נוסח

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

משולב) (תיקון) תשל"ו-1975.

גבירתי היושבת-ראש, חברי הוועדה. אינני יודע אם סמיכות הפרשיות של הצעת

פ. שיגמן:

החוק שדנתם בה עתה להצעת החוק שלי נוחה. מכל מקום, ברור לי שחברי הוועדה מעודכנים בנושא, כי בהצעתי יש קרבה להצעה שדנתם בה אלא שהיא כוללת את כלל האלמנטים ואיננה מתייחסת רק לאלמנטים שכולות.

כוונתי היתה להרחיב את התיקון המוצע אבל בעקבות משא-ומתן שניהלתי לפני שהעליתי את הצעתי על הכתב נוכחתי לדעת שהגורמים הנוגעים בדבר אינם נוטים לקבל הצעה מורחבת. אם חברי הוועדה יהיו מוכנים להרחיב את ההצעה, והדבר בסמכותה של הוועדה, אשמח מאד.

האם אתה מדבר על אלמנטים שיש להן ילדים?

מ. גז:

אינני מבדיל.

פ. שיגמן:

ידוע שנישואין שניים אף פעם אינם דומים לנישואין ראשונים, ולא חשוב אם מדובר באלמנה צעירה או באלמנה מבוגרת. אשה הנישאת בשנית איננה מוצאת בנישואין השניים מה שהיה לה בנישואיה הראשונים. ההרגשה שאשה, לאחר שנישאת בשניה, קשורה, ולו במשהו, לבעלה הראשון, אין בה כדי להוסיף לנישואיה השניים. בהלכה נשאלת השאלה אם לאשה או לאיש מותר לעלות לקבר יקיריהם אחרי שנשאו בשניה. הדין הוא שאם כי הדבר מותר, אסור שהצד השני ידע על כך, כי הדבר עלול להכניס ערבוביה בחיי הזוג. אבל כאשר מדובר על משענת כלכלית לחיים אינני חושב שהדבר מהווה סיבה רצינית עד שהאשה לא תוכל להנות מן הגימלה.

פ. שינמן:
 ידוע לנו, לצערנו, שרבות האלמנות אשר נמנעות להינשא בשניה מחשש של הפסד הגימלה, מה גם שעדיין לא ברור ולא ידוע מה יהיה המצב הכלכלי עם האיש השני. כדי למצוא תקנה למצב זה אני מציע תיקון קל בסעיף 27 הקובע שאם הנישואין אינם עולים יפה, תוך שנתיים יכולה האלמנה לחזור ולקבל את קיצבתה הקודמת. ההצעה שלי היא לדבר על שלוש שנים במקום שנתיים. האמת היא שכדי להתאים את החוק הזה לחוקים אחרים צריך היה לדבר על חמש שנים אבל, כאמור, מתוך דברים עם הנוגעים בדבר נוכחתי לדעת שאין נטיה לדבר על חמש שנים ואני נאלץ להסתפק בתיקון המוצע, המדבר על שלוש שנים.

ל. דיציאן: אני מציע להגדיל את התקופה לחמש שנים.

רצוני להסב את תשומת לבם של חברי הוועדה לסעיף 27(ב) האומר, כי על אף האמור בסעיף קמ"א (א) רשאי השר לקבוע בתקנות סוגי מקרים ותנאים שבהם לא תפקע זכותה לקיצבה, של האלמנה שחזרה ונישאה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: מה הם המקרים המצויינים בתקנות?

ל. דיציאן: אני מדבר רק על הרעיון, רעיון שנדחה כאן בלהט רב.

מר בלטמן:
 בתקנות מדובר על אלמנה שנישאה ולא מקעה זכותה לקיצבת שאירים. אם מקעה זכותה היא מקבלת מענק, דאם לא - היא זכאית לקיצבת שאירים. המענק הוא סך-הכל של שלוש שנות קיצבה. הזכאות של האלמנה לקיצבת שאירים נשמרת לא בכל מקרה. היא נשמרת לה אם נישאה וההכנסה של בעלה השני אינה עולה על החלק ה-12 של הסכום הנקוב של חלק ב' או שביוסה ישראלית מלאו לבעלה 60 שנים. נמצא שמדובר במי שהכנסתו נמוכה, או שאין הוא יכול לכלכל את עצמו והוא בגיל לא צעיר.

ל. דיציאן: גם אני קבעתי תנאים. השר רשאי לשנות את התקנות מתי שימצא לנכון.

מר בלטמן:
 חבר-הכנסת שינמן העלה רעיון בדבר הצעה רחבה, שתישמר לאלמנה האפשרות לחדש את הזכאות תוך חמש שנים מיום נישואיה. המוסד לביטוח לאומי לא יכול לקבל הצעה זו.

צמקה שייפתחו תהליכי גירושין תוך שלוש שנים - תתחדש הזכות לקבלת הקיצבה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: האם נכון לומר שהזכות מתחדשת ברגע שהאשה מגישה תביעת גירושין?

מר בלטמן: מרגע שהיא נעשית גרושה, אם היא מגישה את בקשתה לגירושין תוך שלוש שנים מיום נישואיה.

י. דרניצקי (יודין): אני מוכן לחמוך בהצעת התיקון של חבר-הכנסת שינמן ויחד עם זה הייתי רואה בדרך נכונה יותר להגדיל את התקופה ולקבוע שאם חידוש קבלת הקיצבה המענק הופך להיות היוון של חלק מן הגימלה.

מ. גז:
קשה לי שלא לבקש שרצוי שנקבע תקופה של חמש שנים, אבל מכיוון שחבר-הכנסת שינמן מדבר על שלוש שנים, לא אציע תקופה יותר ארוכה. אם תהיה בנושא זה יוזמה של הביטוח הלאומי - אברך עליה.

יש והליכי גירושין נמשכים זמן רב. האם במשך תקופה זו האלמנה תקבל את הקיצבה?

מר בלטמן:
עם הנישואין פוקעת הזכות לקיצבה. כאמור, במקרה כזה מקבלת האלמנה מענק של שלוש שנות קיצבה.

ד. לוי:
גם אני סבור שצריך להרחיב את התקופה מעל לשלוש שנים. השאלה אם חבר-הכנסת שינמן קושר את הרחבת התקופה בגובה המענק. אם אין לכך קשר לגובה המענק, הרי מבחינת הביטוח הלאומי אין הפסד. אני סבור שתקופה של שלוש שנים אין בה כל הישג ולכן אני בעד הארכתה לחמש שנים, בתנאי שהמענק לא יהיה קשור לתקופה זו.

י. ז. אמיר:
חבר-הכנסת דוד לוי נגע בנימוק שרצייתי להעלות אותו.

נדמה לי שמדינת ישראל היא אחד המקומות בעולם שהחובות המוטלים על אזרחי הארץ הם כבדים ביותר, ולא רק מבחינת מיסוי וצרכי הבטחון. לכן הכיוון הוא דו-סתרי ולדעתי, אשרי המדינה אשר מעניקה לאזרחיה את התחושה שבעת צרה, חלילה, במשפחה, המדינה היא המשענת הרצינית ביותר. לדעתי, זה אחד הסממנים לכושרו של החייל הישראלי והאזרח הישראלי המקבל על עצמו אחריות ומשימות.

הנימוקים שהעלנו בעת הדיון על ההצעה הקודמת יפים גם להצעה זו, אם כי אין ספק שיש הבדל גדול בין אלמנה שבעלה נפל במערכה ובין אלמנה אחרת.

אולי יש מקום לבטל את ההגבלה ולהחליט על אחוז מסויים לאלמנות מלחמה, אולי 80%, ולאחרות מחצית מזה - 40%.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
הצעתו של חבר-הכנסת שינמן איננה מדברת על חגמול אלא על הארכת תקופה.

י. ז. אמיר:
המענק, שהוא קיצבה של שלוש שנים, איננו נראה לי, כי כל מענק חד-פעמי אין בו ברכה והוא מבוזבז. כקו מחשבה צריך לבקש מהביטוח הלאומי שיחשבו על פתרון כוללני.

פ. שינמן:
חברי הכנסת יודעים שאם חבר קואליציה רוצה להציע הצעת חוק פרטית, הוא צריך לבוא בדברים עם הגורמים הממשלתיים והוא מעלה את הצעתו רק לאחר שקיבל "אור ירוק" לכך. הצעתי במקורה היתה בנויה על תקופה של חמש שנים, אבל לאחר תגובות שונות אני מציע להאריך את התקופה משנתיים לשלוש שנים. לאחר שאני עד לחוות דעתם של חברים בוועדה אני מציע שלא תחקבל היום החלטה והעניין יועבר לחוות דעת נוספת ולשיקול דעת של אנשי המוסד לביטוח לאומי, שאולי יסכימו על הארכת לחמש שנים. אפשר גם לקבל החלטה על שלוש שנים עם המלצה לביטוח הלאומי שאנשיו יתנו דעתם לנושא זה ואולי יציעו הארכת התקופה לחמש שנים.

מר בלטמן:

המחשבה של המוסד לביטוח לאומי היתה קיצבת השאירים נועדה לקיום מינימום לאלמנה כשטטה לחמה נשבר. אלמנה שנישאה בשנית ויש לה בעל עובד שיש לו הכנסות מעל לקבוע בתקנות, מעל למינימום מסויים, 940 לירות, לא ראינו הצדקה להמשיך ולשלם לה קיצבת שאירים. יחד עם זאת, מאחר שהיינו עדים לעובדה שנישואין שניים לא תמיד עולים יפה, נתנו תקופת נסיון שלפני סיומה האלמנה יכולה לחדש את זכויותיה. תקופה זו היתה שנתיים. בעקבות הצעתו של חבר-הכנסת שינמן תוארך התקופה הזאת לשלוש שנים. לא נראה לי שנוכל להסכים להארכת התקופה לחמש שנים.

פ. שינמן:

בחוק שירות המדינה יש הסכמה לחמש שנים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

כאשר מדובר בהצעת חוק פרטית, כשיש הסכמה של הממשלה על נושא מסויים, היא מובאת לוועדה. כשבועדה מועלות דרישות נוספות - הממשלה רשאית לשקול מחדש את הנושא. במקרה זה אנחנו צריכים לראות את כל האלמנות. אנחנו צריכים לראות את כל הצדדים כמקשה אחת ואין אנחנו יכולים להפלות במסגרת של חוק אחד. בין אלמנות מסוגים שונים. כאשר אני רואה שגם במקרה של נפגעי עבודה מדובר על שנתיים - נצטרך לתקן שם לשלוש שנים. הוא הדין לגבי נכות כללית. במקרים אלה יש צורך להרחיב אם כי חבר-הכנסת שינמן לא חשב על כך. נצטרך להרחיב נקודה זו לגבי כל האלמנות שבמסגרת חוק הביטוח הלאומי.

אשר למענק: הוא ניתן מראש כדי שהאלמנה תוכל לבסס את חייה החדשים. הוא מחושב בהתאם לתקופת הנסיון, שלפני סיומה היא יכולה לחזור בה. אם נציע את הארכת התקופה לחמש שנים, לא נוכל להגדיל את המענק לחמש שנים.

פ. שינמן:

אין הכרח ששני הדברים יהיו משולבים. המענק יכול להיות של סך הכל שלוש שנות קיצבה ואילו התקופה שאלמנה זכאית לחזור ולקבל את הקיצבה יכולה להיות תוך חמש שנים.

ל. דיציאן:

המענק איננו מוחזר.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

כיום, לפי החוק, אם פקעו הנישואין - מוחזר חלק מן המענק.

מר בלטמן:

זה נאמר בסעיף 27. מהקיצבה המחודשת מנכים חלק מן המענק.

פ. שינמן:

אין קשר בין הדברים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

יש קשר ביניהם. יש לנושא זה השלכות על סעיפים אחרים.

ד. לוי:

אני מציע שיהיה ויתור על המענק.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

האם אתה מדבר על אפשרות של בחירה?

ד. לוי:

כן.

מינני מסכים לכך. את המענק היא צריכה לקבל.

פ. שינמן:

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: יש הגיון שהמענק צריך להיות צמוד לתקופה שנשמרת לאלמנה הזכות לחזור ולקבל את הקיצבה. אחרי שהיא מקבלת כמענק 36 חודשי קיצבה, קשה לתת לה עוד שנתיים. מכיוון שחבר-הכנסת שינמן הסכים לעמדת הממשלה, לא נוכל להרחיב את היריעה ללא הסכמת הממשלה. נשמע את עמדת הממשלה ונדון בדברים לאור עמדה זו.

בהצעת אני מתכוון לכל סוגי האלמנות, זה ברור.

פ. שינמן:

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אבל לא כתבת זאת.

הישיבה נבעלה בשעה 10.45.